

УРОКИ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ ТА РИЗИКИ СЬОГОДЕННЯ

Чарторинський В.Ю.

Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС на посаді терапевта-
радіолога, полковник медичної служби

Про Чорнобильську катастрофу написано багато спогадів, знято документальних фільмів учасниками та свідками тих подій. Вчені у своїх наукових працях вишукують та обґрунтовують причини, які призвели до таких трагічних наслідків, політики вказують на винуватців із своїх ідеологічних позицій, екстрасенси і пророки вбачають нетрадиційний вплив вищих сил та безповоротність і передбачуваність подій у вселенському інформаційному полі [3, 6]. Але однією з головних причин є недоліки в проектуванні та будівництві реактора [1, 3].

Події другої половини 80-х років багато у чому вплинули на суспільно-політичне життя держави та долі багатьох ліквідаторів і постраждалих осіб. Для них життя розділилось на до- і післячорнобильський період. Саме «ліквідатори» у війні з «мирним атомом» не забрали ні одного життя, а навпаки своїм життям, здоров'ям захистили від радіоактивного забруднення рідну землю та і весь світ для майбутніх поколінь [3, 6].

26 квітня 1986 року о 01:23 на четвертому енергоблоці сталося два теплових вибухи. На цей момент у реакторі було близько 200 т урану. Внаслідок аварії у повітря здійнялися 60 т радіоактивних речовин. Радіоактивна хмара, що утворилася після вибуху, накрила не лише Україну, Білорусь та Росію, які розташовані поблизу ЧАЕС, але й країни Європи та частково усієї планети [2, 6].

Від вибуху і при гасінні пожежі, що тривала близько 10 днів, 31 співробітник АЕС загинув внаслідок вибуху або гострої променевої хвороби протягом кількох місяців з моменту аварії, та більше 200 було госпіталізовано. За неофіційною статистикою в Україні померло не менше 15 тисяч людей, які були уражені в результаті аварії на Чорнобильській АЕС [3].

Лише через три тижні вдалось ізолювати реактор, що продовжував випромінювати радіацію, і запобігти подальшому

забрудненню ґрунту. З території в радіусі 30 кілометрів від місця аварії було евакуйовано більше 100 тисяч людей. Щоб запобігти подальшим викидам радіоактивних матеріалів, до кінця 1986-го року четвертий реактор АЕС був накритий спеціальним «саркофагом» з розрахунку на 20-30 років експлуатації. Але на його поверхні утворилось багато тріщин та отворів, а тому в 24 липня 2020 року був введений в експлуатацію новий безпечний конфайнмент. Проектний термін експлуатації НБК – 100 років. Його будівництво обійшлося в 2,2 млрд євро, які зібрала міжнародна спільнота.

На даний час в реакторі залишається надзвичайно високий рівень радіації близько 10000 рентген на годину за рахунок паливовмістних мас, які називають «слоною ногою». Для людини смертельною є доза в 500 рентген. Перебування біля «слонової ноги» більше 3 хвилин призведе до смерті.

Чорнобильська атомна електростанція повністю зупинена 15 грудня 2000 року.

Від Чорнобильської аварії постраждали до двох мільйонів українців. З них 188 тис – це ліквідатори катастрофи на ЧАЕС, 1 млн 588 тис - потерпілі дорослі та діти. Забруднено територію площею понад 200 тис. кв. км у 74 районах 12 областей України. На цій площі розташовано 2293 українських міста і селища із населенням приблизно 2,6 мільйона людей. Дія радіації поширилася на 52 тисячі квадратних кілометрів земель сільськогосподарського призначення [3,295].

В Тернопільській області радіоактивного забруднення зазнали 9 населених пунктів Чортківського району і м.Заліщики, які були віднесені до зони підвищеного радіоекологічного контролю.

У лютому – березні 2022 року Чорнобильська АЕС та прилегла територія були окуповані військами Російської Федерації. Приміщення АЕС було пограбоване, зняті датчики моніторингу 30-кілометрової зони, а в Рудому лісі, де захоронено радіоактивні матеріали, було викопано систему траншей, що призвело до порушення рівноваги в існуючій екосистемі. 14-го лютого 2025 р. відбулася атака російського безпілотної на 4-й енергоблок Чорнобильської АЕС, внаслідок чого пошкоджено новий безпечний конфайнмент. Пожежу вдалося ліквідувати, але

пошкодження системи вентиляції та осушення в укритті залишилось, на ліквідацію якого потрібен час, і знову великі гроші. Невпинно росте рівень загрози повномасштабних воєн, терористичних актів на територіях держав де функціонують атомні електростанції, а також накопичені запаси ядерної зброї. Ураження цих критичних об'єктів приведе не тільки до ескалації військових дій, а й до глобальної екологічної катастрофи світового масштабу. Умовно ракетне ураження пошкодженого 4-го реактора Чорнобильської АЕС можна порівняти із “брудним” ядерним боєприпасом, що може привести до ураження значної частини Європейського континенту великою кількістю продуктів радіоактивного розпаду. Військові дії, які тривають на території України в будь-який час можуть зачепити або вразити ядерні об'єкти, а саме атомні електростанції, яких нараховується 4 діючих та 1 виведена з експлуатації. Сумарна кількість енергоблоків становить 15, із них 3 недіючих та 1 зруйнований.

На нашу долю випала катастрофа, від якої ми ще не скоро оговтаємось [1].

Список літератури:

1. Плохій С. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи. Харків: «Фоліо», 2019. 396 с.
2. Ротман М.Я. Не стихає Чорнобильський біль. Тернопіль: «Терно-граф», 2017. 280 с.
3. Чарторинський В.Ю. Чорнобильці Тернопілля. Спогади. Долі. Світлина. Тернопіль : ТОВ «Терно-граф», 2025. 544 с.

УДК 338.48-6:159

ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЗОНА ЯК ПРОСТІР ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІДОМОСТІ ТУРИСТА

Щука Г. П.¹, Безрученков Ю. В.²

¹Закарпатський угорський університет ім. Ф.Ракоці ІІ

²Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
E-mail: galina_shchuka@ukr.net; br7920@gmail.com

Ми живемо в епоху «цивілізаційного зламу», де традиційні моделі поведінки та споживання вичерпали себе, а нові ще не сформовані. У сучасних умовах постійної невизначеності, екологічних криз та військових конфліктів, трансформація особистості перестає бути розкішшю саморозвитку – вона стає